

NDZAWULO YA DYONDZO YA LE GAUTENG

XITIFIKHEYITI XA XIKAMBELO XA LE HENHLA

**XITSONGA XA RIRIMI RA VUMBIRHI
NHLAWULO WA LE HENHLA
(Papila ra Vumbirhi)**

**NKARHI: 2 wa Tiawara
TIMAKISI: 80**

SWITSUNDZUXO NI SWILETELO:

- Phepha leri ri vumbiwile hi swiyenge swa ntlhanu A, B, C, D na E.
 - Hlawula **swimbirhi** ntsena.
 - Hlaya swivutiso u swi twisisa u nga si hlamula.
 - Tsala ntirho lowu vonakaka wu tlhela wu khenseka.
-
-

XIYENGE XA A

VUTLHOKOVETSERI

XIVUTISO XA 1

Xikolokolo nguvu ya pitori: J.M. Magaisa

1.1 Hlaya ndzimana leyi nga laha hansi, kutani u hlamula swivutiso swa yona:

SWA HLAMARISA

Hi pfuka hi langutana,
Mina na wena,
I ncini lexi hi sivelaka ku hlangana?
Hi yimbelela risimu ra nhlango:
“Hosi katekisa Afrika!

Himpfhuka ri xa ndzi ku vona u yimile,
Na mina ndzi yime ndzexe,
Ndzi ku khayimetile,
Ndzi vona u languta riwa.
Ndzi te embilwini,swa hlamarisa.

Swa hlamarisa wa tiva!
Loko hi pfuka hi yima hi langutana,
Ndzi ku vonile u nga si etlela,
U wa hi matsolo u ku :”Yehovha!
Ndzi te embilwini,u vitana Yehovha wa mina.

Ka ha sale yini,
Ha ha rindze yini?
Swo ku hlamarisa na wena?
Swa ku hlamarisa,
Ku yimbelela ‘Hosi katekisa Afrika?’

- 1.1.1 Nyika mongo wa xithhokovetselo lexi. (6)
- 1.1.2 Eka xithhokovetselo lexi mutsari u tirhisile mbuyelelo wa ‘ndzi’ ku kombisa yini? (2)
- 1.1.3 Xana u twisisa yini hi rito nhlango? (2)
- 1.1.4 Xana mutsari u lava ku hi hlamusela yini hi ntila lowu nga eka ntlhanu mayelana na nhlokomhaka ya xithhokovetselo lexi? (2)
- 1.1.5 Hikokwalaho ka yini mutsari a vula marito lawa ya landzelaka, ”Ndzi te embilwini, swa hlamarisa.” (2)
- 1.1.6 Xana mutsari u lava ku hi hlamusela yini hi ntila wa nhungu ku ya hi wena? (2)
- 1.1.7 Endla xivulwa xo koma hi rito riwa u humelerisa nhlamuselo ya rona. (2)
- 1.1.8 Nyika nhlamuselo ya xivulwa lexi nga eka ntila wa khume mune. (2)
- 1.1.9 Hikokwalaho ka yini mutsari a ku ”ndzi te embilwini, u vitana Yehovha wa mina? (2)
- 1.1.10 Ku ya hi wena xana vanhu lava a va hanya hi ndlela yihi? (2)
- 1.1.11 Risimi ra Hosi katekisa ri yimbeleriwa loko ku humelele yini? (2)
- 1.1.12 Xana mutlhokovetseri u vula yini loko a ku i ncini lexi hi sivelaka ku hlangana? (2)
- 1.1.13 Tsavula ntila lowu kombisaka ndhawu leyi swi hlamarisaka kona. (2)
- 1.1.14 Xana mutsari u ri u n’wi vone a nga si endla yini? (2)

- 1.1.15 Xana a va fanele va yimbelela risimu rihi vanhu lava? (2)
- 1.1.16 Xana munhu loyi u hlamarisa hi leswi va endlaka yini. (2)
- 1.1.17 Xana i nkarhi wo tani hi kwihi vanhu lava va yimile, tsavula ntila lowu wu hlamuselaka nkarhi eka xitanza xa vumbirhi. (2)
- 1.1.18 Hlamusela leswi loko vanhu lava va pfuka va swi endlaka. (2)

NTSENGO WA XIYENGE XA A: [40]

XIYENGE XA B

NLANGU

XIVUTISO XA 2

Xihlovo xa le mahlweni madlayisa-torha Hi Baloyi J.M.

- 2.1 Hlaya ndzimana leyi landzelaka kutani u hlamula swivutiso swa yona.

Ndzi kombela leswaku hi swi tshika swi nga hi yisa ekule. Sweswi u nge a wu tivi nchumu ndzi ba mandla. Kambe tsundzuka leswaku hambu yo famba enkoveni lundza ri ta vonaka.

- 2.1.1 Xana i mani loyi a nga vula marito lama? (2)
- 2.1.2 A ma byela mani? (2)
- 2.1.3 Xana a ku lo humelela yini? (2)
- 2.1.4 Vanhu lava a va ri na vana vangani? Boxa mavito ya vona. (4)
- 2.1.5 Xana munhu loyi u nwi boxeke eka 2.1.1 a ri na mavhengele mangani? (1)
- 2.1.6 Xana wansati loyi u yile ka mani ku ya xavisa vutomibya nuna wa yena. (2)
- 2.1.7 Xana xigevenga lexi a xi tshama elokhixi rihi? (2)
- 2.1.8 Hlamusela mhangu leyi xi nga tshama xi yi endla xigevenga lexi. (3)
- 2.1.9 Xana xigevenga lexi xi tshembisiwile ku hakeriwa hi yini hi wansati loyi. (2)
- 2.1.10 Boxa nyiko leyi mufi a yi tshembisile ku yi xavela n'wana wa yena. (2)
- 2.1.11 N'wana wa Hlamalani a ku ri mani? (1)

- 2.1.12 N'wana wa Mihloti a ku ri mani? (1)
- 2.1.13 Xana n'wana wa mufi u pasile hi yini exikolweni? (2)
- 2.1.14 Xana xigevenga xi nyikiwe mali muni leswaku xi pfa xi hungasa hi yona. (1)
- 2.1.15 Maxaka ya mufi a ma tshama kwihi? (2)
- 2.1.16 Xana n'wana wa vona u kumile yini eka vun'winyi bya mufi. (2)
- 2.1.17 Xana a a fanele a kuma vun'wini lebyi loko a ri na malembe mangani? (3)
- 2.1.18 Xana Masocha wona a ma fanele ku kuma yini? (3)
- 2.1.19 Swidyuhati na vatsoniwa vona a va fanele ku kuma yini? (2)
- 2.1.20 Kasi nsati wa mufi yena u kumile yini? (1)

NTSENGO WA XIYENGE XA B: [40]

**XIYENGE XA C
HUNGU-TSALWA**

Ntsendzeleki: G.S. Khosa

XIVUTISO XA 3

3.1 Hlaya ndzimana leyi landzelaka kutani u hlamula swivutiso swa yona.

Ndzi nambe ndzi swi vona leswaku timhaka a ti ri ka xiyimo xin'wana. Swi tikomba xikan'we leswaku leyi mhaka a ndzi ta yi amba ni vundzeni bya yona. Ndzi b swi ntsee, ndzi nga tvi lexi ndzi nga xi endlaka. Kuteloko a ndzi langutile a korwile o: "Hatlisa u tshama hansi ndzi nga si ku suluvata."

- 3.1.1 Xana timhaka a ti bihe ka mani? (1)
- 3.1.2 Hikokwalaho ka yini a vula leswaku timhaka a ti bihile? (2)
- 3.1.3 Xana i mani loyi a lerisa munhu loyi u n'wi boxeke eka 3.1.1. ku tshama hansi? (2)
- 3.1.4 Xana munhu loyi u swi vonise ku yini leswaku n'wana wa yena a nga kona? (2)
- 3.1.5 Boxa vito ra munghana wa munhu loyi u n'wi boxeke eka 3.1.1. (2)

- 3.1.6 Xana ndzisana ya Ntsendzeleki a ri mani? (1)
- 3.1.7 I mani loyi a vuriwaka “sirha” ebukwini? (1)
- 3.1.8 Xana munghana wa munhu loyi u n’wi boxeke ka 3.1.6. i mani? (2)
- 3.1.9 Boxa vito ra xigangu xa Ntsendzeleki. (2)
- 3.1.10 Xana xigangu xa Ntsendzeleki a xi dyondza kwihi naswona a xi dyondzela yini? (3)
- 3.1.11 Boxa vito leri Ntsendzeleki a nga ri thya n’wana wa yena naswona hikokwalaho ka yini a n’wi thyile vito leri? (4)
- 3.1.12 Xana tata wa n’wana yena u thyile n’wana vito rih? (1)
- 3.1.13 I ncini lexi balekiseke Ntsendzeleki ka va Fumani? (2)
- 3.1.14 Xana u balekisa ku yini ka va Fumani? (2)
- 3.1.15 Xana u fambe na mani ku kala a ya fika enkoponi leyi naswona i mani loyi a nga fika a n’wi nyiketa yena leswaku a tshama na yena. (2)
- 3.1.16 I ntirho muni lowu a wu kumeke? (2)
- 3.1.17 Xana u hlongorise hi yini eka ntirho lowu? (3)
- 3.1.18 Hi kwihi laha a nga tlhela a ya kuma ntirho kona naswona a wu ri wa yini? (2)
- 3.1.19 Xana Hlamalani u dlayiwile hi yini naswona a ri na mani? (2)
- 3.1.20 Ku humelerile yini hi Ntsendzeleki? (2)

NTSENGO WA XIYENGE XA C: [40]

**XIYENGE XA D
SWIRUNGULULWANA**

***Ntlhontlho:* W.R. Chauke**

XIVUTISO XA 4

- 4.1 Hlaya ndzimana leyi landzelaka, kutani u hlamula swivutiso swa yona.

Ku suka exidorobanini xa Beach Park ku ya eTshinelani i rendzo ra makume-nharhu-nhungu wa tikilomitara kumbe ku tlulanyana. Exikarhi ka tindhawu letimbirhi ku na muti wa valungu wa Status.

- 4.1.1 Boxa ndhawu leyi a yi ri vuswetini lebyikulu swinene. (1)
- 4.1.2 Hi yihi ndhawu leyi valungu a va tshama eka yona leyi a yi ri kulenyana na leyi ya vusweti. (1)
- 4.1.3 Boxa tikilomitara leti a ku pimiwa hi tona mpfhuka wa ndhawu. (2)
- 4.1.4 Xana vaaka tiko lava a va chava mani handle ka swigevenga. (1)
- 4.1.5 Boxa muti lowu munhu loyi a va n'wi chava a nga wu vhakela. (2)
- 4.1.6 Vula marito lawa loko a fikile a nga ya vula, lawa ya kumekaka eBibeleni. (1)
- 4.1.7 Xana nkulukumba loyi u komberile yini endzhaku ka loko a vurile marito lawa ya le Bibeleni? (2)
- 4.1.8 Boxa marito lawa a ma byeleke mufundhisi lawa a nga ya twa ya hlamusela hi Xikwembu eBibeleni. (2)
- 4.1.9 Xana Nkulukumba loyi u fikile a ku yini eka n'wana mufundhisi? (2)
- 4.1.10 Hlamusela leswi swi humeleleke loko mufundhisi a fika endlwini laha a ku ri na nkulukumba loyi? (6)
- 4.1.11 Xana nsati wa mufundhisi u yi lamurise ku yini nyimpi leyi? (4)
- 4.1.12 Xana Mufundhisi u kongome kwihi endzhaku ka ku hela ka nyimpi? (2)
- 4.1.13 Xana Nkulukumba loyi a a tirha ntirho muni? (1)
- 4.1.14 Boxa vito ra Gqwetha ra nkulukumba loyi. (1)
- 4.1.15 Xana vanhu lava va lwile hi nhweti yihi? (1)
- 4.1.16 Hlamusela leswi u tivaka swona hi siku ro sungula ra nhweti leyi. (1)
- 4.1.17 Hi ku ya hi wena siku leri i siku leri hlawuleriweke yini? (2)
- 4.1.18 Ku kala va veka siku leri a va kongomise yini? (2)
- 4.1.19 Boxa vito ra wanuna wa mabindzu loyi a nga ya ka yena ku ya lomba mali. (1)
- 4.1.20 Boxa ntsengo wa mali leyi a nga yi lomba. (1)
- 4.1.21 Xana a lava ku endla yini hi mali leyi? (2)

- 4.1.22 Hi xihoxo lexi wanuna loyi wa mabindzu a nga xi endla loko a tava a nyike nkulukumba loyi mali. (2)

NTSENGO WA XIYENGE XA D: [40]

XIYENGE XA E

MFUWO WA RIXAKA

XIVUTISO XA 5

Xa mina i Tinyeleti: Freddy Rikhotso

- 5.1 Hlaya ndzimana leyi kutani u hlamula swivutiso leswi yi landzelaka.

Hi lembe ra ngoma ya timbyana,
Tindleve ta mbhongolo,
A ti nga kulanga hi ndlela leyi ti nga xiswona namuntlha.
Ku kula ka tona,
Ku sukele loko N'wanghala,
A hlengeletile swihari swo hlaya,
Kutani a swi thya mavito,
A ku :“wena u mbhongolo,”

- 5.1.1 Vula lembe leri tindleve ta mbhongolo a ti nga kulangi hi ndlela leyi namuntlha ti nga hi xiswona. (2)
- 5.1.2 Boxa vito ra xihari lexi xi nga endla leswaku tindleve leti ti kurisa xileswi ti nga xiswona. (1)
- 5.1.3 Nyika swihari swa mune leswi a swi ri kona eka nhlengeletano. (4)
- 5.1.4 Boxa vito ra xiharhi lexi xi kumekaka emakaya na le nhoveni. (1)
- 5.1.5 Hi xihoxo lexi nga tsandzeka ku vula vito ra xona? (1)
- 5.1.6 Xana ku humelerile yini hi xiharhi lexi? (2)
- 5.1.7 Xana hi maendlelo lawa N'wanghala a ya tirhiseke eka xiharhi lexi a tiyisisa yini? (2)

- 5.1.8 Hi ku vona ka wena xana swihari khale a swivulavula? Hlamula **ina / ee**, u tlhela u seketela. (3)
- 5.1.9 Xana hi xihari lexi xi nga tshwuka ku tlula swihari hinkwaswo ebukwini. (1)
- 5.1.10 Boxa xihari lexi xi nga na rivilo e ka swihari leswi u swi dyondzeke ebukwini. (1)
- 5.1.11 Xana xihari lexi a xi ta kumeka xi rivarile vito ra xona N'wanghala a tshembisile ku xi endla yini? (2)
- 5.1.12 Xana ku kombiwa xa ncila wa bulubulu swi vula yini? Hlamusela. (4)
- 5.1.13 Xana swihari leswi swi nga thyiwa mavito a swi ri swingani? (2)
- 5.1.14 Boxa marito lawa mutsheketi a ya vuleke loko a heta ku tsheketa. (4)
- 5.1.15 Hlamusela leswi rito **Garingani** ri vulaka swona? (2)
- 5.1.16 .Xana ku tsheketiwa hi nkarhi muni? (2)
- 5.1.17 Hikokwalaho ka yini mutsheketeri a pfa a yimbelela swinsin'wana? (2)
- 5.1.18 Boxa vito ra xihari lexi xi tlhariheke ku tlula leswin'wana. (1)
- 5.1.19 Xana vakhalabye vona loko ku tsheketiwa va endla yini? (3)

NTSENGO WA XIYENGE XA E: [40]

TIMAKISI HINKWATO: 80